JOSIP VLAHOVIĆ

DVA PISMA DŽONA RASTIĆA NA ENGLESKOM JEZIKU

U Državnom arhivu u Dubrovniku nalaze se u pohrani dva pisma Džona Rastića, koja je on pisao svom intimnom prijatelju Mihu Sorkočeviću, i to na engleskom jeziku.[1] Ta su dva pisma interesantna zbog više razloga. U prvom redu, ona služe kao prvi dosad poznati dokaz, da su se neki dubrovački književnici dopisivali i na engleskom jeziku. U drugom redu, jedno od tih pisama daje nam konkretne podatke o Rastićevoj lektiri iz engleske književnosti, odnosno nadopunjuje dosad poznate podatke o njegovu interesu za englesku književnost. U trećem redu, ta nas pisma upućuju na mogućnost, da Rastić kao poznavalac engleskog jezika, koji je čitao engleska književna djela u originalu i pokazivao simpatije prema engleskoj književnosti, nije bio u Dubrovniku osamljen.

Pritom treba imati na umu, da su veze s engleskom književnošću bile dosta slabe i neznatne u usporedbi s dubrovačko-talijanskim i dubrovačko-francuskim književnim vezama, što je i razumljivo, jer su kulturni dodiri s tim romanskim narodima bili kudikamo trajniji i intenzivniji. Osim toga u Dubrovniku je uvijek bilo ljudi, koji su poznavali talijanski i francuski jezik, pa su mogli književna djela tih naroda čitati u originalu, a to nije bio slučaj, bar ne u tom opsegu, s književnim djelima na engleskom jeziku. Ipak, nije neobično, da je Dubrovnik pokazivao interes i za englesku književnost. To je, naime, bila normalna pojava s obzirom na duge kulturne tradicije te naše Atene, na živi interes za

[1] Pisma se nalaze u fasciklu pod nazivom »Rukopis Anselma Bandura«, u svežnjiću, na kome piše »Nekoć vlasništvo dum Nika Gjivanović (dar Državnom arhivu)«. Druge signature nema. Ž. Muljačić je bio toliko ljubezan, da me je na ta pisma upozorio, a Z. Sundrica, arhivist Državnog arhiva u Dubrovniku snimio je pisma. Za ta je pisma još prije znao sveuč. prof. dr. Josip Torbarina, akademik, koji mi je dao korisne savjete u pripremi ovih pisama za štampu. On je, naime, ta pisma dobio od dum Nike Gjivanovića, dok je ovaj još bio na životu.

Tu se nalazi i jedan listić s nekoliko engleskih rečenica sa francuskim prijevodom. To su vjerojatno jezične vježbe.

kulturne vrednote ostalih naroda, a i na činjenicu, da je baš u Rastićevo vrijeme engleska književnost vršila znatan utjecaj na književnost mnogih naroda Evrope. No, engleska književna djela najčešće su dolazila do Dubrovčana posrednim putem, t. j. u prijevodima.

Ova nam pisma, međutim, pokazuju ne samo to, da je bilo dubrovačkih književnika, koji su znali engleski jezik, nego i onih koji su se tim jezikom služili u međusobnom dopisivanju i koji su čitali engleska književna djela u originalu.

Prvo pismo[2] datirano je 16. svibnja 1786. god., dakle kad je Rastiću bila 31. godina života. Sigurno je, da je Rastić morao učiti engleski jezik koju godinu ranije. Pismo naime, unatoč nekim pogreškama, pokazuje vještinu i znanje u izražavanju, koje se može steći samo nakon marljivog učenja od bar koje godine dana. Naslovljeno je na »A Monsieur, Monsieur Le Comte Michel de Sorgo[3] a Ancona«. Rastić oslovljava svog prijatelja sa »Sir«, što je prilično ukočeno i različito od »Dearest Friend«, kojim započinje drugo pismo. Rastić, koji se potpisao s »Iune Anthony Resti«,[4] ovdje piše, kako je boravio posljednja dva dana u Gružu s Mihovom i Djurdjevićevom porodicom i kako su svi osjećali prazninu zbog Mihove odsutnosti. Dodaje, da mu ovo pismo piše na brzinu, jer je nakon povratka iste večeri našao brod za Ankonu, i da će mu više pisati na engleskom jeziku, kad bude imao više vremena, a imat će ga, kad stignu prvi brodovi iz Ankone. Obavještava ga, da se njegov sestrić Tomo[5] javio majci pismom od 18. travnja iz Trsta, gdje je stigao iz Mletaka, na putu za Beč. Pozdrav za »all the House of Mr. Orsato Giorgi« odnosi se na dubrovačkog poslanika u Ankoni.

S obzirom na sadržaj ovo pismo nije za nas osobito interesantno. Ono je zanimljivo samo zbog toga, jer je to najraniji dokumenat za njegovo poznavanje engleskog jezika, odnosno to je prvo sačuvano njegovo pismo na tom jeziku.

[2] V. prilog 1.

[3] Miho Sorkočević (1739–1796) je intiman prijatelj Rastićev, premda je stariji od njega 16 godina. Njemu Rastić posvećuje epigram »Ad clarissimum virum Michaelem Antonii Sorgo«, 3 ode i dvije elegije. Njihovo prijateljstvo ostaje trajno i nepomućeno sve do Sorkočevićeve smrti 1796. Sorkočević je baštinio neke Boškovićeve rukopise, bavio se naukom, a njegov dugogodišnji prijatelj Alberto Fortis naziva ga u pismima Tomi Basiljeviću »učenim i časnim ujakom«. Napisao je životopise F. Stojkovića, R. Kunića i nekoliko sastavaka na latinskom i talijanskom jeziku. 1793. osnovao je Akademiju, u koju je učlanio svoje najmilije prijatelje, među kojima je bio i Rastić. V. R. Maixner, *»O akademiji Miha Sorkočevića«*, Građa 23, Zgb, 1952., Josip Bersa, *»Dubrovačke slike i prilike«*, MH, Zgb, p. 168.

[4] Inače se Džono Rastić potpisivao prema običaju onog doba Giunio Resti.

[5] Tomo Basiljević (Bassegli) (1756–1806) je više obrazovanje stekao u inostranstvu, i to u Bernu, kuda je otišao na savjet A. Fortisa. Studirao je i u Goettingenu, dok je oblast Hannover bila u personalnoj uniji s Engleskom. Rastićeva primjedba odnosi se na razdoblje, kad je Tomo otišao iz Dubrovnika preko Mletaka i Trsta u Beč, da se tamo oženi kćerkom prirodoslovca Ignatza Borna. Rastić mu je posvetio 3. elegiju »In discessu Thomae de Basilio et Mariae Bomiae, ejusdem conjugis«. V. Milivoj Šrepel, *O latinskoj poeziji Junija Restija«*, Rad 114, Zgb 1893, p. 156.

Drugo je pismo[6] datirano 10. veljače 1789. god., pisano je, dakle, oko dvije godine i devet mjeseci poslije prvog. Ovo pismo nema naslovnika, a potpisano je samo inicijalima »I. R. . .«. Zbog toga bi se moglo posumnjati u autorstvo i naslovnika. Međutim, uspoređujući oba pisma, ustanovio sam iz analize načina, kojim je pisac pisao pojedina slova i po »conspectus generalis«, da je pismo pisala ista ruka, koja je pisala i prvo.[7]

Srdačan »Dearest Friend« pokazuje, da je pismo pisano intimnom ili bar vrlo dragom prijatelju. Put u Urbino, o kome se govori u pismu, mogao bi se odnositi na Miha, jer je Miho često putovao u Urbino, gdje je imao prijatelje. Urbino se nalazi sjeverozapadno od Ankone, kamo je Sorkočeviću poslato prvo pismo. Miho se baš tada sprema u to mjesto, jer vodi dva sina svog srodnika A. Sorkočevića u škole.[8] Miho će kad već ide tamo, vjerojatno svratiti i u banju Nocera Umbra, koja je u blizini i u kojoj je više puta boravio radi liječenja,[9] pa će tamo proći i njegova nesanica. Rastić, naime, govori o dobrom spavanju ironično, pa dodaje »Perhaps matters will be mend'd at Urbino«. Što se tiče male vjerojatnosti, da će »this Family of mine« prouzročiti Rastiću, da izgubi živce za vrijeme boravka u »najboljem dvorcu najbolje zemlje najboljeg mogućeg svijeta«, to bi se moglo odnositi na neugodnosti, koje je osobito tih godina Rastić mogao imati kao Mihov advokat u procesu oko posjeda neke zemlje na Pelješcu s Jakobicom Basiljevićem, Tominim ocem.[10] Basiljevići su se, naime, smatrali Rastićevom rodbinom, jer je majka Jakobice bila Deša Rastić. Dvorac bi mogao biti grad Dubrovnik, ali je moguće, da je Rastić mislio i na neku utvrdu, kao što je Lovrijenac. Josip Bersa naime, govori, da je Rastić poput drugih plemića vršio službu u Lovrijencu.[11] Možda Rastića i sada čeka takva služba. »Najbolja zemlja« mogla bi biti, ironički rečeno, Dubrovačka republika. Rastić je volio takvu igru riječima, a te je izraze mogao naći u Voltairovu »Candidu«.

[6] V. prilog 2.

[7] To se, međutim, ne bi moglo tako sigurno reći i za nedovršeni i nepotpisani listić, koji se nalazi uz ta dva pisma (Bilj. 1). V. prilog 3.

[8] To se vidi iz pisma B. Stojkovića Staya od 21. VII. 1789. g., u kojem ovaj obavještava M. Sorkočevića, da su pijaristi voljni primiti u sjemenište u Urbinu dva sina A. Sorkočevića. Logično je, da Miho vodi tu djecu. Za to zna i Rastić. Miho će vjerojatno iskoristiti taj put za boravak u banji. Pismo se nalazi u Drž. arhivu u Dubrovniku među novonabavljenim arhivalijama (broj urudžb. zapisnika 872/49, pismo br. 2).

[9] Da je M. Sorkočević bio u kupkama, znamo iz časopisa »Nuovo giornale enciclopedico di Vicenza«, br. 6/1788, str. 76–80, gdje je on štampao svoj rad u vezi s kupkama u Nocera Umbra. Da je bio poslije te godine možemo zaključiti iz pisma Stojkovića Staya (5. pismo od 13. VIII. 1791.), u kojem mu čestita na dobrom liječenju u »Bagni«.

[10] Mnogo podataka o svađi M. Sorkočevića i roditelja Tome Basiljevića, zbog zemlje i o samom procesu ima u dvjema pismima na talijanskom jeziku, koje je Džono pisao Mihu 30. srpnja 1791. i 29. kolovoza 1791., a nalaze se u istom fasciklu, gdje i pisma na engleskom jeziku.

[11] Josip Bersa, o. c., p. 175.

Međutim, za nas su, kad govorimo o interesu za englesku književnost, kudikamo važnije ove rečenice: »I tako, molim Vas, da budete tako dobri, pa da mi dadete neke Vaše engleske autore, kao što je the Idler, ili ako imate neke još bolje od njega«.[12] Iz tog izlazi prvo, da mu je »The Idler« otprije poznat, jer traži boljeg »autora« od njega. (Čudno je naime, da Rastić brka naslov časopisa s imenom autora), i drugo, da je čitao eseje S. Johnsona. U tom su naime časopisu izlazili između 15. travnja 1758. i 5. travnja 1760. god. eseji S. Johnsona, koji su doduše bili moralno-didaktičnog karaktera, ali koji ipak nisu bili za Rastića osobito interesantni, jer nisu obilovali živim opisima karaktera, niti su bili prožeti humorom, kao na pr. članci J. Addisona u Spectatoru, koje je Rastić s osobitim užitkom čitao. U neke od njih ugledao se i u pisanju svojih satira. Rečenica, »I break these pathetic glommers to inform you, I retain your Sheffield, for I am just now busy in an old attempt about him, what shall cause you to laugh heartily at«[13] pokazuje dvije stvari. Iz nje, prije svega, vidimo, da Rastić čita Johna Sheffielda (1648–1721),[14] i drugo, da se bavi jednim ili s više njegovih djela. Iz toga bi se moglo zaključiti, ili da ga prevodi, ili da po uzoru na zajedljive i oštre lične satire Sheffieldove stvara svoje, napadajući i ismjehivajući znance u gradu, što će Sorkočevića, kad dozna, srdačno nasmijati. Rastić je još mlad, a satira mu je bila draga cijelog života. Vjerojatno je, da mu je Sheffieldov »Essay on Satire«,[14] mogao u to vrijeme odgovarati. Treba, naime, imati na umu, da su Rastićeve satire, u kojima nema ličnih napada, pisane u posljednjim godinama života, pa je umjerenost i izbjegavanje oštrijih izraza i ličnih napada plod zrelosti i želje, da se ne zamjeri. Rastić je zavolio Addisona u kasnijoj dobi baš zbog njegove umjerenosti, poštivanja ustaljenih običaja i zakona i uočavanja poroka uz dobroćudan osmijeh. Međutim, koliko je dosad poznato, nije sačuvano nijedno Rastićevo djelo, napisano pod Sheffieldovim utjecajem, što ne znači, da ih nije moglo biti.[15]

Utoliko navedena pisma dopunjuju dosad poznate činjenice o Rastićevu interesu za englesku književnost. Utjecaj engleske književnosti, odnosno govoreći konkretnije, J. Addisona (1672–1719) na pjesničko stvaranje Džona Rastića, prvi je primijetio 1811. god. Urban Appendini,[16] koji je pjesnika lično poznavao i s njime prijateljevao. 1816. god. njegov brat, Frano M. Appendini, također pjesnikov prijatelj, govori o utjecaju »Anglicus Spectator n° 281«, t. j. Addisona na 18.

[12] V. prilog br. 2.

[13] Ibid. – prilog 2.

[14] V. Dictionary of National Biography, s. v. Sheffield, John, third Earl of Mulgrave.

[15] Šrepel, o. c., p. 103. Rastić je neke elegije kasnije izbacio iz svog zbornika te nije nikad o njima govorio »poradi ljubavna sadržaja, kao igru nedostojnu zrela čovjeka«. Tu se ništa ne govori o satirama.

[16] Urbani Appendini, *Carmina*, accedunt selecta illustrium Ragusinorum Poemata, Dubrovnik, 1811, Pars altera, p. 295–296.

Rastićevu satiru.[17] On govori i o Rastićevu učenju engleskog jezika, o njegovu čitanju engleskih knjiga, kojima da je napunio svoju knjižnicu, a spominje i »Frustam Ghandy«, t. j. »Tristram Shandy« Laurence Sternea. Milivoj Šrepel pak u svojoj monografiji »O latinskoj poeziji Junija Restija« pronalazi utjecaj i u 3. satiri.[18]

Ova pisma, međutim, dokazuju, da je Rastić čitao J. Sheffielda i S. Johnsona još osamdesetih godina 18. stoljeća, t. j. čitao je originalna engleska književna djela oko 20 godina ranije, nego što je prvi put primijećen Addisonov utjecaj.[19] Međutim iz pisma je vidljivo, da je naslovnik imao velik broj engleskih knjiga, jer ih Rastić bira, a dopušta i naslovniku, da mu pošalje po svom izboru druga djela. Taj je naslovnik isti onaj, koji je bio i u prvom pismu, t. j. Miho Sorkočević. Postoje dokazi, da je Miho Sorkočević znao engleski jezik i da je čak preveo i objavio još 1785. godine jednu englesku pjesmu.[20] To je pak jednu godinu dana ranije od prvog Rastićeva pisma i 4 godine ranije od prvog dokaza, da Rastić čita originalna engleska književna djela. To nas sve uvjerava, da je Miho mogao odgovarati Rastiću također pismima na engleskom jeziku. U svakom slučaju, Rastić nije bio osamljen ni u znanju engleskog jezika, a ni u interesu za englesku književnost. Od njihovih suvremenika engleskim se jezikom služilo nekoliko dubrovačkih književnika. Tomo Basiljević, koji je spomenut u prvom pismu, znao je engleski, čitao originalna engleska djela, osobito je volio Ossiana, a dopisivao se na engleskom jeziku s jednim Englezom.[21] Ossian je ostavio traga u djelima Djure Ferića,[22] drugog uz Rastića značajnog dubrovačkog latiniste, koji je također znao nešto engleski.[23]

[17] Junii Antonii Comitis de Restiis, patricii ragusini *Carmina*, Padova, 1816. Satira »Anatome« nalazi se na p. 119. Primjedbe na Rastićeve veze s engl. književnošću nalazimo na str. XIII i XVII predgovora Frana M. Appeninija. Rastić je također imitirao J. Addisona ugledavši se u članak 281. Spectatora pod naslovom »Dissection of a Coquette's Heart.

[18] Šrepel, o. c., p. 122.

[19] V. Šrepel, o. c., p. 108. Tu se navodi, da Frano Appendini u »Notizie«, sv. II. 1802–3 ne spominje satire u popisu Rastićevih djela. Da je Rastić tada pisao satire, Appendini bi bio za njih znao, kao što je doznao i za druga djela, od kojih nijedno nije bilo još tada štampano.

[20] V. Ivan Milčetić, *Dr. Julije Bajamonti i njegova djela*, Rad 192, p. 120. Među spisima, koji su nađeni u ostavštini, nađeno je mnogo pisama Miha Sorkočevića i jedan njegov prijevod s engleskog jezika »Idillio inglese: Trasportato in verso italiano da M. S. P. R.«, Milčetić dodaje, »što će biti Michele Sorgo, Patrizio Raguseo, Ragusa 1795. Strana 15 (original i prijevod). Prevodilac je posvetio ovo svoje djelce Džonu Restiju«. O tom prijevodu spremam rad. U Milčetića je pogreška. M. Sorkočević je taj prijevod štampao još 1785. god., dakle 10 godina ranije.

[21] Te mi je podatke dao Ž. Muljačić, koji je napisao monografiju o Tomi Basiljeviću, koja je u štampi. Ovim mu se zahvaljujem.

[22] Mira Janković, *Ossian kao poticaj za sakupljanje narodnih pjesama kod južnih Slavena*, Zbornik za narodni život i običaje, br. 38, JAZU, p. 219.

[23] Kombol, Povijest hrvatske književnosti do preporoda, MH, Zgb, 1945, p. 421. citira I. Kasumovića, Rad 174, »O latinskoj zbirci pjesama Urbana Appendinija«, a koji je opet taj podatak našao u djelu T. Chersa »Della vita e delle opere di Monsignore Giorgio Ferrich«, Dubrovnik, 1824, gdje je na str. 17 zapisano ovo: »Non gli fu nè anche ignoto l'idioma Inglese«.

Osim toga u Dubrovnik je dolazilo i stranaca, a među njima i Engleza.[24] Oni su mogli donijeti i nešto engleskih knjiga i potaknuti na ovaj ili onaj način Dubrovčane, da se zainteresiraju za Englesku, njeno političko uređenje, njene filozofe i sl., a time i za učenje engleskog jezika i upoznavanje engleske književnosti. Dokazano je i to, da su brodovima legalno i ilegalno stizali sanduci s raznim knjigama i časopisima, među kojima je bilo osim talijanskih, francuskih, njemačkih i – engleskih.[25]

Prema svemu tome, činjenica, da su se neki dubrovački književnici dopisivali na engleskom jeziku i da su čitali originalna engleska književna djela još osamdesetih godina 18. stoljeća, koliko god zanimljiva, sama po sebi nije neobična, nego štoviše sasvim u skladu s bogatim kulturnim tradicijama tog grada, koji je, doduše, u to vrijeme propadao materijalno i moralno, ali u kome su na ovaj ili onaj način našle odjeka mnoge značajnije manifestacije duha, bez obzira otkud su dolazile. Dubrovčani nisu mogli, a da se ne interesiraju i za engleski jezik i za englesku književnost.

PRILOZI

1. pismo:

Extra: A Monsieur,

Monsieur Le Comte Michel de Sorgo

a

Ancona

Sir

I am just now returned to the Town from Gravosa, where I have been very agreeably these last two days together with all your excellent family, and this of Mr. Giorgi. I need no tell you there was all very well, except a great void in the heart of yours friends, whose reason you shall no much labour to guess at. At my return I have found a ship bound'd for Ancona this very evening; and I will not lose the opportunity of telling it you very hastily, as you see by the clearness of the hand-writing: But you shall have more English from, when I shall be more at leisure: and I expect a great deal of it at the first arrival of

[24] Jorjo Tadić, *Promet putnika u starom Dubrovniku*, Dubrovnik, 1939. To je prvi pokušaj sistematske obrade posjeta uglednih stranaca u Dubrovniku. Ovo djelo nažalost ne bilježi sve strance, pa čak ni one, koji su objavili svoje dojmove. Tako nedostaje Tom Watkins, koji je stigao 10. siječnja 1789. u Dubrovnik, dakle mjesec dana prije pisanja drugog Rastićeva pisma. On je objavio svoje dojmove u Pismima, koja su štampana i koja citiraju Appendini i Kaznačić. V. Ž. Muljačić, Prilog politici Dubrovnika za Austrijsko-turskog rata 1788/9, Hist. zbornik, VI, br. 1–4, p. 30–31.

[25] N. Beritić, Nekoliko arhivskih vijesti iz XVIII. stoljeća o zabranjenim knjigama u Dubrovniku, Dubrovnik, br. 1., 1956, p. 78–81.

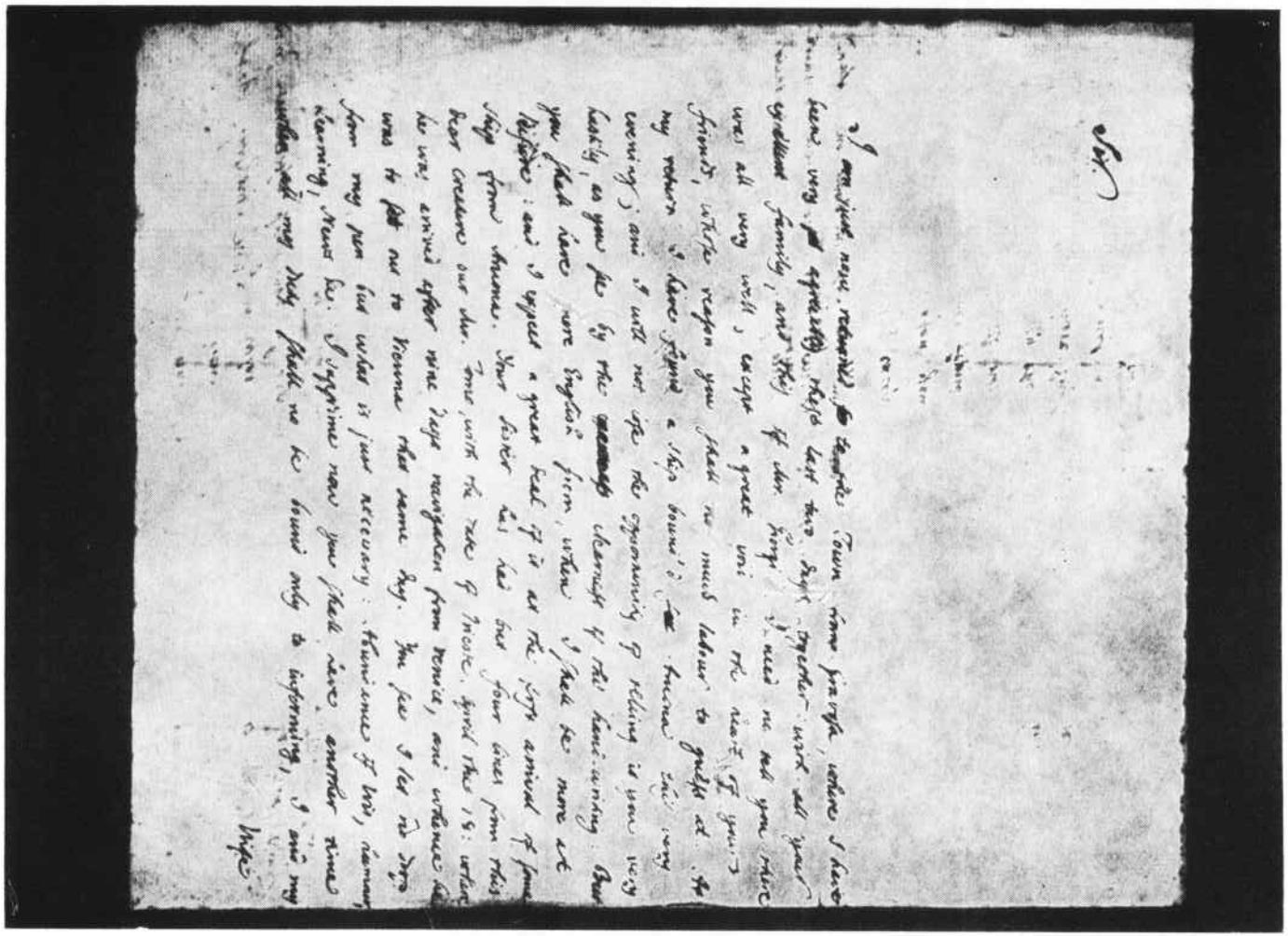

Sl. 1. Faksimil Rastićevog pisma na engleskom jeziku

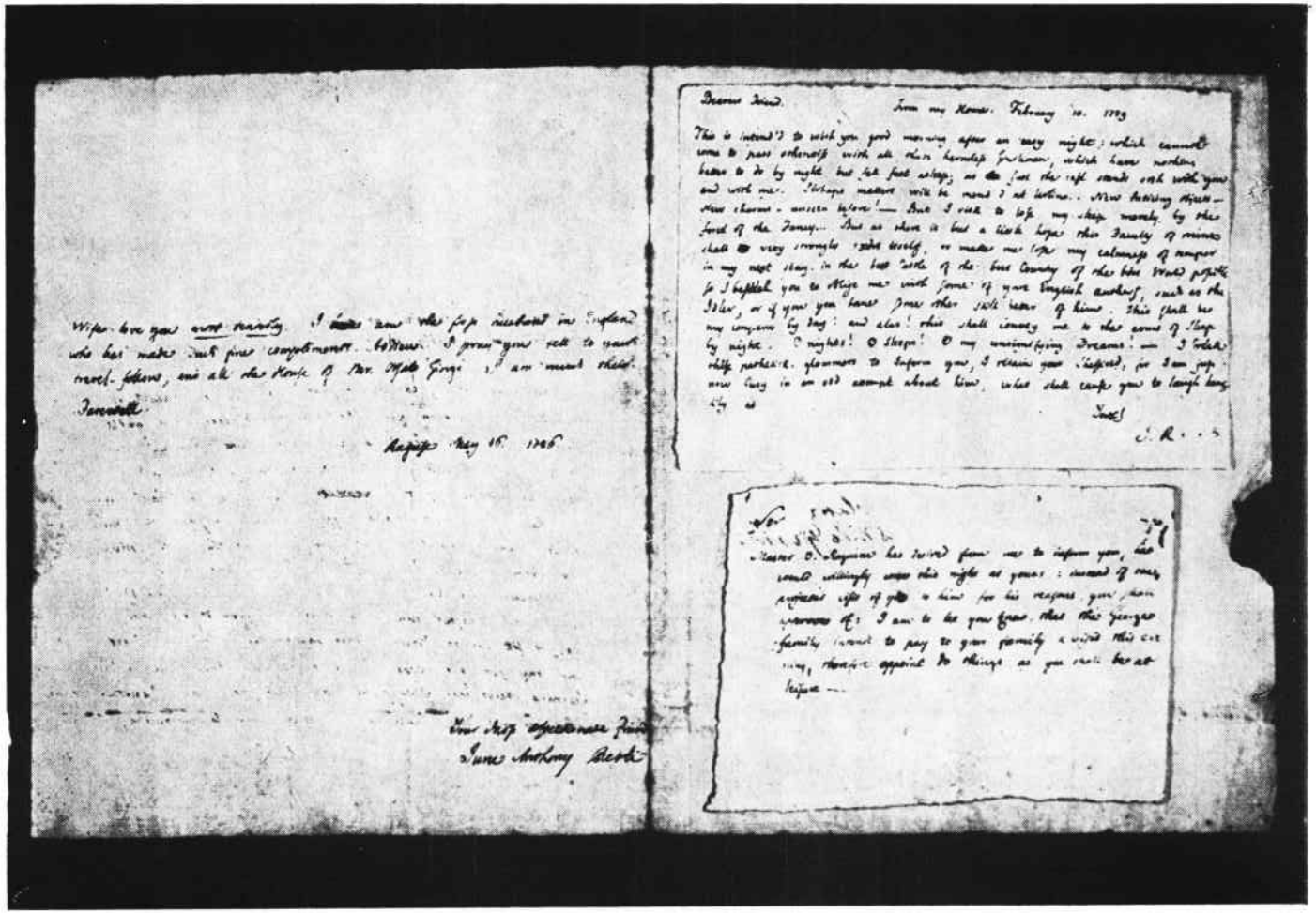

Sl. 2. Nastavak pisma s Rastićevim potpisom i nedovršena i nepotpisana bilješka.

some ships from Ancona. Your sister has had but four lines from this dear creature our Mr. Tomo, with the date of Trieste, April the 18: where he was arrived after nine days navigation from Venice, and whence he was to set out to Vienna that same day. You see I let no drop from my pen but what is just necessary: Abundance of wit, humour, Learning, News etc. I supprime now you shall have another time when all my duty shall no be bound only to informing, I and my wife love you *most tenderly*. I am the first husband in England who made such fine compliments. Addieu. I pray you tell to your travelfellow. and all the House of Mr. Orsato Giorgi I am much their. Farewell.

Raguse, May 16, 1786
Your most affectionate friend
Iune Anthony Resti

2. pismo:

Extra: nihil
Intus:
Dearest Friend.

From my Home. February 10. 1789

This is intend'd to wish you good morning after an easy night: which cannot come to pass otherwise with all those harmless Gentlemen, which have nothing better to do by night but fall fast asleep; as just the case stands both with you and with me. Perhaps matters will be mend'd at Urbino. New Inticing objects-New charms-unseen before! – But I risk to lose my sleep merely by the force of the Fancy . . . But as there is but a little hope this Family of mine shall very strongly exert itself, or make me lose my calmness of temper in my next stay in the best Castle of the best Country of the best World possible. So I beseech you to oblige me with some of your English authors, such as the Idler, or if you have some other still better of him. This shall be my company by day: and alas! this shall convey me to the arms of Sleep by night. O nights! O sleeps! O my unsignifying Dreams! – – I break these pathetic glommers to inform you, I retain your Sheffield, for I am just now busy in an old attempt about him, what shall cause you to laugh heartily at.

Yours
I. R. . .

3. listić

Sir

Master O. Ragnina has desired from me to inform you, he would willinly come this night at yours: instead of the projected visit of you to him for his reasons, you shall approve of: I am to let you know, that the Giorge family intends to pay to your family a visit this evening, therefore appoint do things as you shall be at leisure . . . . .

SUMMARY

The author publishes here for the first time two Džono Rastić's letters, which are of special interest because they are written in English. The first one was written on May 16th 1786 and the following one on Feb. 10th, 1789. The addressee of the first one is Miho Sorkočević, an intimate friend of Džono Rastić who, one year before the writing of the letter, published the translation of an English poem with the English original. It is quite probable that M. Sorkočević wrote letters in English, too. The other letter has no addressee but the author gives some facts establishing Miho Sorkočević as such. This letter contains valuable information about the English books and authors both Rastić and Sorkočević were reading. Besides it, these letters are the first real evidence that some Ragusan poets and writers vere corresponding with one another in English.

SADRŽAJ

Novak Grga

Političke prilike u Dalmaciji 1862.–1865. 5

Fisković Cvito

Dva reljefa anonimnog sljedbenika Mina da Fiesole 35

Ravlić Jakša

Petar Preradović u Zadru 43

Maštrović Vjekoslav

Pripreme za izdanje »Zore dalmatinske« u Zadru god. 1842. i 1843. 85

Rubić Ivo

Otok Rivanj 117

Strgačić Ante Marija

Ribanje i ribarski obrt u Dalmaciji druge polovine XVIII. stoljeća gledani očima jednog zapadnog naturaliste 143

Švelec Franjo

Mavro Vetranović 175

Petričić Alfred

Zadarski slikari u XIX. stoljeću 215

Fijo Oliver

Pomorstvo otoka Oliba 239

Foretić Vinko

Šest pisama Andrije Alibrantija pisanih iz Zadra g. 1849. Petru Franasoviću u Korčuli 261

Filipi Amos-Rube

Kretanje broja stanovništva zadarskih otoka 279

Muljačić Žarko

Dva priloga povijesti dubrovačkih akademija 319

Novak Maja
Generalni providuri Dalmacije i Albanije u XVIII. stoljeću 341
Kečkemet Duško
Splitski slikar Vinko Draganja 375
Traljić M. Seid
Tursko-mletačko susjedstvo na zadarskoj krajini XVII. stoljeća 409
Batović Šime
Predmeti osobitih oblika s područja Liburna 425
Ilakovac Boris
Dva antikna zdenca u Zadru 453
Jutronić Andre
Dunata Kavanjin, njen miraz i vjenčani ugovor iz g. 1669. 467
Vlahović Josip
Dva pisma Džona Rastića na engleskom jeziku 491